

tijd heeft haar techniek weer een zwenking gemaakt en in dit nieuwe boekje nadert zij, op bijna iedere bladzij, het gezochte — het gezocht karakteristieke, gezocht oorspronkelijke.

Ik zeg: op bijna iedere bladzij. Want er zijn hier ook bladzijden, die naast „Achter het Anker” een zeer behoorlijk figuur maken en ons doen hopen, dat, zij het dan na eenige aarzeling, deze zeer begaafde jonge schrijfster weer in de lijn van den eenvoud doorwerken zal.

Wat overigens haar onderwerpen betreft kan ik tot mijn spijt juist bijzonder weinig evolutie in Alie Smeding constateeren. Onderwerpen? Men kan zich al bezwaarlijk zoo in het meervoud uitdrukken, er is totnogtoe in het werk van deze schrijfster maar één overheerschend sujet. Het leven schijnt haar, sinds het begin van haar schrijftersloopbaan, niet veel rijker, voller of veelzijdiger gemaakt te hebben. Niet veel wijzer of sterker zelfs. Haar ééne onderwerp: het lijden van jonge menschen onder den doem van hun sexueelen drang wordt in *Duivelsnaaigaren* voor de zooveelste maal behandeld en haast nog scherper, wranger, wanhopiger dan tevoren. Geen man in dit boekje of 't is een wreede genotzoeker, geen jonge vrouw of ze moet een beklagenswaardig dupe heeten!

Laat ons hopen, dat een zoo sterk talent als dat van Alie Smeding niet op den duur „achter het anker” van zekere oer-menschelijke, maar daarom nog niet álles-beheerschende aandoeningen zal blijven vastliggen.

H. R.

J. W. DE BOER, *Het Boek God*. Rotterdam, Brusse, 1927.

Het is met het werk van De Boer een vreemd geval: elke nieuwe roman wekt groote — grootere — verwachtingen en nimmer worden die zoo bevredigd, als men het wel zoude wenschen. Komt het, omdat De Boer zich geen tijd gunt om af te maken, wat hij in een wilden, schoonen roes begonnen is, of reikt zijn talent naar hoogten, die hij niet bij machte is zegevierend te overschrijden? IJdel de vraag, ijdel nog het antwoord, dat vast zou willen leggen, wat vlot moet blijven op de drift van den tijd: de al-zijdige mogelijkheid van het opbloeiend kunstenaarschap, zoo vaak door een wreede, vernielzuchtige kritiek geknot en ver-sneden!

Daarom slechts dit: wat stremt telkens en telkens weer onze bewondering voor het proza van dezen schrijver? Dat hij met een vaart over de zwakke momenten in zijn „inspiratie” heen schrijft, of, dat hij enkel, volkomen onkritisch, opteekent wat hem voor den geest komt? Het eerste geeft ons een nooit ganschelijk verdwijnend gevoel van onzekerheid tegenover elke nieuw begonnen pagina; het laatste wekt onze ergernis, naar mate wij min of meer overtuigd zijn van de kostbaarheid en kostelijkheid van den opzet.

Naar het mij voorkomt — en dat schijnt mij in zekeren zin een zeer

gelukkig verschijnsel, al zal stellig niet iedereen zoo erover denken! — is nà zijn tweeden roman, dus van Solaes af, het tweede het geval. De Boer schrijft zich los, moet zich noodzakelijkerwijze los schrijven uit een oude wereld-verbeelding en uit een oude techniek. Het valt slechts te betreuren (en dit is het, dat hardnekkig de ergernis oproept), dat het zulke prachtige onderwerpen zijn, die ten offer vallen aan dit langzaam zich voltrekkend bevrijdingsproces, dat De Boer, eenigszins als een speelsch kind, bouwt en omverwerpt, doch nimmer werkelijk voltooit.

Met dat al is hij een van de interessantste figuren in onze moderne letterkunde, iemand met een zon in zijn hart en handen aan zijn lijf; iemand in wiens talent men steeds weer opnieuw vertrouwen heeft, die men zijn misslagen vergeeft, omdat hij zoo weergaloos vitaal, zoo gul en eerlijk uitbundig met ons deelt, wat de Muze hem schonk. R. H.

ALB. DRAAYER—DE HAAS, *De Vlucht*. Bussum, Van Dishoeck, 1926.

Om maar met de deur in huis te vallen: deze novelle had een meesterstukje kunnen zijn, een kleine kostbaarheid als mevrouw Boudier's *De Straat*; maar, helaas, de Muze — die altijd lastige, altijd veeleischende juffrouw, niet waar? — heeft het anders beschikt. Zij kon geen genoegen nemen met het zwakke middenstuk van dit werk en de schrijfster wilde klaarblijkelijk niet wachten tot een gunstiger oogenblik. Voor de zooveelste maal heeft de ondoordachte haast (waarom, waartoe?) gezegevierd over den langzamen, natuurlijken groei en onherstelbaar zijn de gevolgen van haar triomph. Hoe kan een zoo volkomen schoon en stijlvol begin verlopen tot een groezele sentimentaliteit, tot een symboliek van „vel over been”, en hoe kan het einde weder zoo stil en hoog zijn, alsof geen grauwe vlakke van mislukking ertusschen lag!

Men kan er geen vrede mee hebben, leest en herleest . . . en stuit telkens op dezelfde plaatsen, men voelt de spanning wijken, het beeld wordt mat en vlak . . . Er is geen ontkomen aan, het wordt bijna een obsessie.

Niets rest dan het wrange uitspreken der teleurstelling. R. H.

F. F. VAN DER VEN, *De Groote Vinding*. Arnhem, N. V. Van Loghum Slaterus' U. M., 1925.

De vinding van den ouden heer Verne moge dan niet „actueel” meer zijn, zijn reis naar de maan is met heel wat meer fantasie, met heel wat meer talent óók, geschreven dan deze geheel naar de eischen des tijds toegeruste expeditie naar genoemd hemellichaam. Zeker, Van der Ven verstaat de kunst — men zou bijna zeggen: kent de trucjes — om spannend te schrijven, doch aan verbeeldingskracht ontbreekt het hem nagenoeg geheel. Men denkt eerder aan den, in zijn soort voortreffelijken, Ivans dan aan een nazaat van den grooten Franschen „futurist”!

Neen, meer dan trein-lectuur is dit boek toch niet. Laten wij hopen, dat het geen andere pretentie had en er ons mee troosten.... voorloopig.

R. H.

H. MARSMAN, *Paradise Regained*. Utrecht, De Gemeenschap, 1927.

Uitgeworpen uit den vermoeiden, duisteren schoot van het Westen: een laatst kiemkrachtig zaad? Hij was het, die nog *vormde*, die beeldde met een barbaarsch-driftige expressiviteit.... die den Chaos regeerde.

Snel naderde het verval en luwde de steile vlam van het bloed: vrouw werd sieraad, de wereld een ruim en soepel gewaad, in welks loom verglijdende plooien het schoon is te gaan. Telkens keert zwakker de herinnering aan den aanvankelijken, hoogen, eenzamen staat. Ook haar pijn wordt verhuld (verruild?); er is kant, die schuimt, ruischende zijde, waarachter de krimpande hartslag niet kan worden gehoord. Het is of de ruigheid van den eersten scheppingsdag gevat wordt in een barokke lijst! En toch blijft de trek van het bloed naar zijn donkeren oorsprong gericht, toch geeft de waarheid de schoonheid niet op.

Van dichtbij zien wij in dezen bundel, die tevens een herdruk van „Verzen” en „Penthesiliea” is, het vervluchtigen van Marsmans talent. Niet slechts zijn taalvermogen wordt ijler, virtuoos-gevarieerder, zoo ge wilt; doch ook hetgeen hij uit het ongeschapene oproept naar zijn handen, wordt van een minder hevige, minder, „natuurlijke” intensiteit” Door welmeenenden „gecultiveerd”, dreigt dit oer-zuiver dichterschap in een brillant vuurwerk en wat mooie blauwe rook te vergaan. Geef den tijd, geef de menschen de schuld. Wat baat het wien de goden met blindheid slaan?

Bitter en droevig is het, Marsman te meten aan zichzelf (Men vergelijk slechts het gedicht „Schaduw” uit „Verzen” met „Crucifix” uit „Tusschen Twee Paradijzen”); doch het moest gedaan, recht tegen alle „litteraire gevoeligheid” en „kwaaddenkendheid” in.

Het is geen geheim, dat Marsmans dichterschap te midden van onze contemporaine poëzie één der uitstekendste plaatsen inneemt, dat hij, puur litterair en artistiek, zonder eenigen twijfel de eerste onder de jongeren is en dat hij zich zonder eenige aanmatiging, doch in het volle besef zijner verantwoordelijkheid, de leider mag noemen van een generatie (niet van een dichterlijke alleen, als men scherp wil zien!). Maar juist, omdat dit alles zoo is, omdat in zijn werk niet enkel hij zelf zich uitspreekt, doch een deel van zijn tijd, moet het gemakkelijk verzwijgen van het andere worden nagelaten; en zelfs, al zou men voor zich liever deze dingen binenshuis hebben gezegd, ook dat geeft geen pas tegenover „den Maker”, die hongerend naar de voltooiing van zijn Werk achter deze wereld staat.

De uitgevers zorgden voor een fraai typografisch geheel, Ir. van Ravensteyn voor een eenvoudige, doch zeer suggestieve bandteekening. R. H.